

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

Барномаи таълими

**ҚОИДАҲОИ
ҲАРАКАТ ДАР РОҲ**

**барои синфҳои 1–2-юми
муассисаҳои таҳсилоти умумӣ**

Душанбе,
2017

ББК-84. тоҷик 7+4

С-26

С-26. Н. С. Зайниддинов. Барномаи таълими қоидаҳои ҳаракат дар роҳ. Барои синфҳои 1–2-юми муассисаҳои таҳсилоти умумӣ. Душанбе, 2017. 8 саҳ.

Ба чопхона 10.05.2017 супорида шуд.
Ба чоп 23.06.2017 иҷозат дода шуд.
Андозаи 60x84 1/16. Ҷузъи чопии шартӣ 0,5
Теъдод 4000 нусха.

Барнома дар Маркази таҳия, нашр ва муомилоти китобҳои дарсӣ, илмию методии Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудааст.
ш. Душанбе, к. Нисор Муҳаммад 13^а
Тел.: 227-48-09. Е-mail: mmarkaz@list.ru

ПЕШГУФТОР

Тавре ки аз суҳанҳои Асосгузори сулҳу Ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бармеояд, ояндаи миллати мо ба сӣҳату солим ба воя расонидани насли навраси он вобастагии калон дорад. Аз ин рӯ, ҳар як фарди солимфикри ҷомеа бояд дар тарбияи дурусти насли наврас ва ҳифзи тансиҳати он саҳмгузор бошад.

Бино ба маълумоти коршиносони Бозрасии давлатии автомобилӣ (БДА) ҳамасола дар роҳҳои автомобилгарди ҷумҳуриамон ба ҳисоби миёна бар асари фалокатҳои роҳ зиёда аз 100 нафар кӯдаку наврас ба ҳалокат расида, бештар аз 500 нафар ҷароҳатҳои гуногуни ҷисмонӣ мебардоранд. Мутаассифона, аз ҳисоби умумии ҷароҳатбардоштагон 20-25 ҷисади онҳо маҷруҳи якумра мешаванд.

Дар байни кӯдакону наврасони баҳалокатрасида 55%-ашонро кӯдакони то синни 7-сола ва 45% -ашонро кӯдакони аз 7 то 16-сола ташкил медиҳад. Аз ҳисоби умумии маҷруҳшудагон бошад, 27 % кӯдакони то 7-сола ва 73% наврасони аз 7 то 16-сола мебошанд. Таҳлили фалокатҳои роҳ ва пурсиши кӯдакони маҷруҳшуда нишон медиҳад, ки аз дах нӯх нафари онҳо сари вақт автомобили ба онҳо наздикомадаро надидаанд.

Аз чунин ҳолатҳо ба ҳулоса омадан мумкин аст, ки кӯдакон дар кӯҷаву роҳҳои автомобилгард самтгирӣ кардан ва пешбинӣ намудани фалокатро дарк намекунанд. Бинобар ин дар баробари омӯзонидани талаботи қоидаҳои ҳаракат дар роҳ, ба кӯдакон тарзи назорат кардан ва самтгирӣ намуданро дар кӯҷаву роҳҳо омӯзондан зарур аст.

Омӯзгорони азиз! Барои он ки ҳаракати беҳатари воситаҳои нақлиёт дар роҳ таъмин карда шавад, одамон “Қоидаҳои ҳаракат дар роҳ”-ро фикр карда баровардаанд, ки ба онҳо ҳам тамоми воситаҳои нақлиёт ва ҳам одамон ҳангоми ҳаракат дар роҳ ба таври ҳатмӣ бояд риоя кунанд. Риоя накардан ба қоидаҳои ҳаракат дар роҳ ҳам барои ронандагон ва ҳам барои пиёдагардон бисёр хатарнок буда, метавонад боиси руҳ додани ҳодисаҳои нохуш гардад.

Дар синфҳои 1 – 2-юм ба қоидаҳои одитарини ҳаракат дар роҳ: ҳаракат дар кӯчаву роҳҳо, қоидаҳои гузаштан аз роҳу гузаргоҳ, намудҳои роҳ, ишораҳои ҷароғаки роҳнамо, аломатҳову нишонаҳои роҳ ва қоидаҳои асосии бехатарӣ дар кӯчаву роҳхоро омӯзонидан зарур аст, ки донистану риоя қардани онҳо барои таъмини ҳаёти солими хонандагон аҳамияти бағоят муҳим дорад.

Дар навбати аввал ба ҳар хонанда дар алоҳидагӣ роҳи ҳаракатро аз хона то ба мактаб хуб омӯзонидан зарур аст, зеро баъзан мавридҳои мешаванд, ки падару модар ва ё онҳое, ки ҳар рӯз фарзандонашонро то ба мактаб меоранд, бо ягон сабабе қорашон мебарояду онҳоро ба мактаб бурда ё аз мактаб ба хона оварда наметавонанд. Дар ин маврид ба хонандагон риоя қардани қоидаҳои ҳаракат дар роҳ ёрӣ мерасонад.

Аз ин хотир, барои пешгирии фалокатҳои нақлиётӣ бо иштироки кӯдакону наврасон дар фасли IV моддаи 16 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳаракат дар роҳ» оғози омӯзиши талаботи қоидаҳои ҳаракат дар роҳ аз синни хурдсолӣ муайян қарда шудааст.

Китоби дарсии “Қоидаҳои ҳаракат дар роҳ” аз рӯйи барномаи таълимӣ дар ҳаҷми 67 соат (33 соат барои синфи 1-ум ва 34 соат барои синфи 2-ум) аз ҳисоби соатҳои тарбиявӣ тавсия дода мешавад.

СИНФИ 1 (ДАР МАҶМУЪ 33 СОАТ)

ХАТТИ ҲАРАКАТИ КЎДАК АЗ ХОНА ТО МАКТАБ. (3 СОАТ)

Омӯзиши хатти ҳаракати хонанда аз хона то ба мактаб. Аломатҳои роҳе, ки дар роҳи ҳаракати хонанда то ба мактаб дучор меоянд. Қоидаҳои гузаштан аз роҳ. Ташкил кардани экскурсия вобаста ба шароит ба кӯчаҳои наздики мактаб.

МАФҲУМИ РОҲ, КЎЧА, ХИЁБОН ВА ЧОРРОҶА. (3 СОАТ)

Мафҳуми роҳ (роҳи мошингард, роҳи пиёдагард). Намудҳои роҳ: хокӣ, регпӯш, мумфарш, бетонӣ. Қисмҳои роҳ: қисми мошингард, канори роҳ, пайраҳаи пиёдагард. Мафҳуми кӯча ва хиёбон. Фарқи кӯча аз хиёбон. Ташкил кардани экскурсия вобаста ба шароит ба кӯчаҳои наздики мактаб.

САМТИ ҲАРАКАТИ НАҚЛИЁТ ДАР РОҲ. (3 СОАТ)

Роҳи ҳаракати яқсамта. Роҳи ҳаракати дусамта. Қироати шеъри Наримон Бақозода “Роҳи пиёдагард” ва “Роҳи мошин” ва маънидод кардани он.

ҚОИДАҲОИ ГУЗАШТАН АЗ КЎЧАВУ РОҲҶО. (3 СОАТ)

Қоидаҳои гузариш аз роҳҳое, ки бо чароғи роҳнамо танзим карда мешаванд. Қоидаҳои гузариш аз роҳҳое, ки ҳаракати нақлиёт ва пиёдагардон бо чароғи роҳнамо танзим карда намешаванд. Гузаргоҳи пиёдагард. Гузаргоҳи зеризаминӣ. Ташкил кардани экскурсия вобаста ба шароит ба кӯчаҳои наздики мактаб.

ИШОРАҶО БАРОИ ТАНЗИМИ ҲАРАКАТ ДАР РОҲ. (3 СОАТ)

Чароғи роҳнамо. Чароғи роҳнамо барои пиёдагардон. Ишораи ранги сурхи чароғи роҳнамо. Ишораи ранги зарди чароғи роҳнамо. Ишораи ранги сабзи чароғи роҳнамо. Нозири роҳ. Вазифаи нозири роҳ. Ишорачӯб. Қироати шеъри Наримон Бақозода “Се чароғи роҳнамо” ва маънидод кардани он.

АЛОМАТҲОИ РОҲ. (3 СОАТ)

Мафҳуми аломати роҳ. Таъйиноти аломатҳои роҳ. Аломатҳои огоҳкунанда, манъкунанда, дастурдиханда ва ғайра. Шаклҳои аломатҳои роҳ: секунҷашакл, доирашакл, чоркунҷашакл. Ташкил намудани бозиҳои вобаста ба шинохти аломатҳои роҳ.

НИШОНАҲОИ РОҲ. (3 СОАТ)

Омузиши баъзе нишонаҳои роҳ. Нишона барои гузаргоҳи пиёдагардон. Нишонаи самти муқобили ҳаракати нақлиёт. Хатҳои фосиладор ва таъйиноти он. Нишонаҳои амудӣ. Нишонаҳои уфуқӣ. Ташкил кардани экскурсия вобаста ба шароит ба кӯчаҳои наздики мактаб.

ДАР РОҲИ ОҲАН. (2 СОАТ)

Қоидаҳои гузаштан аз роҳи оҳан. Аломатҳои роҳи оҳан. Ташкил кардани экскурсия вобаста ба шароит ба кӯчаҳои наздики мактаб, ки роҳи оҳан убур кардааст ё дар майдончаҳои варзишии мактаб ташкил намудани бозиҳои “Аз роҳи оҳан бехатар мегузарем”.

УҲДАДОРИИ ПИЁДАГАРДОН. (4 СОАТ)

Мафҳуми иштирокчии ҳаракат дар роҳ. Пиёдагард. Қоидаҳои аз роҳ гузаштани пиёдагард. Қоидаҳои ҳаракати пиёдагард дар дохил ва берун аз маҳалли аҳолинишин. Қоидаҳои ҳаракати гурӯҳҳои муташаккили пиёдагардон. Ташкил кардани экскурсия вобаста ба шароит ба кӯчаҳои наздики мактаб.

ҚОИДАҲОИ АСОСИИ РАФТОРИ БЕХАТАР ДАР КҮЧАВУ РОҲҲО. (2 СОАТ)

Мафҳуми мусофир. Мусофирон ҳангоми истифодаи нақлиёт. Риояи қоидаҳои махсус ҳангоми нишастан дар нақлиёт. Роҳро аз ҷойҳои муайяншуда (гузаргоҳи пиёдагард) гузаштани пиёдагардон.

ЧОРРОҶА ВА НАМУДҲОИ ОН. (4 СОАТ)

Намудҳои чорроҳа: (+)-монанд, (У)-монанд, (Т)-монанд. Истифодаи аломатҳои роҳ дар чорроҳа. Ҷароғи роҳнамо дар чорроҳа. ташкил намудани бозиҳои “рахҳои бехатар”

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИ ҚОИДАҲОИ ҲАРАКАТ ДАР РОҲ. БАРОИ СИНФҲОИ 2-ЮМИ МУАССИСАҲОИ ТАҲСИЛОТИ УМУМӢ (ДАР МАЧМУЪ 34 СОАТ)

ИШОРАҲОЕ, КИ АЗ ТАРАФИ РОНАНДАГОН ДОДА МЕШАВАНД. (2 СОАТ)

Ишораҳои нақлиёт бо воситаи чароғҳои ранга. Намуди чароғҳои ишоракунанда. Чароғи сафед ва зард, чароғи сурх ва зард. Чароғи зарди чашмакзананда. Ташкил намудани бозии “Ман чароғи роҳнамо”.

МО – МУСОФИР. (3 СОАТ)

Муносибати мусофирон ба нақлиётҳои ҷамъиятӣ. Аз ҷойҳои беҳавф нишастан ба нақлиёт ва фаромадан аз он. Риояи қоидаҳои беҳатарӣ дар дохили нақлиёт.

УҲДАДОРИИ МУСОФИРОН. (3 СОАТ)

Уҳдадорӣ мусофирон ҳангоми истифодаи нақлиёти мусофиркаш. Амали мусофирон дар дохили нақлиёти мусофиркаш. Ташкил кардани экскурсия вобаста ба шароит ба кӯчаҳои наздики мактаб.

МОШИНҲОИ ТАЪЙИНОТИ МАҲСУС. (2 СОАТ)

Мошинҳои таъйиноти маҳсус: мошинҳои ҳадамоти оташнишонӣ, ёрии таъҷилии тиббӣ, милитсия. Таъйиноташон. Сигналҳои овозӣ ва чароғҳои милтосӣ (чашмакзананда ё милт-милтқунанда).

БОЗРАСИИ ДАВЛАТИИ АВТОМОБИЛӢ (БДА). (1 СОАТ)

Мақомоти Бозрасии давлатии автомобилӣ. Вазифаи қормандони БДА. Ташкил намудани бозии “Нозирӣ роҳ”.

ҚОИДАВАЙРОНКУНИҲОЕ, КИ БОИСИ РУҲ ДОДАНИ ФАЛОКАТ ДАР РОҲ МЕГАРДАНД. (3 СОАТ)

Мафҳуми қоидавайронқунӣ. Пешгирии қоидавайронқунӣ. Сабабҳои руҳ додани фалокатҳо ҳангоми надонистани қоидаҳои ҳаракати роҳ.

НИГОҲ ДОШТАНИ ВОСИТАҲОИ НАҚЛИЁТ. (1 СОАТ)

Нигоҳ доштани воситаи нақлиёт. Ҳолатҳои нигоҳ доштани воситаи нақлиёт. Изи тормоздихӣ.

НАМУДҲОИ ВОСИТАҲОИ НАҚЛИЁТ. (3 СОАТ)

Гурӯҳҳои воситаҳои нақлиёт ва намудҳои он: гурӯҳи мошинҳои боркаш, сабукрав, мусофиркаш. Ташкил кардани экскурсия вобаста ба шароит ба кӯчаҳои наздики мактаб.

ИСТИФОДАИ ДУРУСТИ ВЕЛОСИПЕД. (3 СОАТ)

Велосипед. Талаботи “Қоидаи ҳаракат” барои истифодаи наврасон аз велосипед. Риояи қоидаҳои хангоми велосипедронӣ.

ҲАРАКАТИ ГУРҲҲИ ХОНАНДАГОН ДАР РОҲ. (3 СОАТ)

Ҳаракати гурӯҳӣ. Вазифаҳои мушойиаткунанда (роҳбалад). Риояи қоидаҳои хангоми ҳаракати гурӯҳии хонандагон дар роҳ. Ташкил кардани экскурсия вобаста ба шароит ба кӯчаҳои наздики мактаб.

ҲАРАКАТИ ПИЁДАГАРДОН ДАР КҮЧАВУ РОҲҲОИ МОШИНГАРД ДАР ШАРОИТИ НОМУСОИДИИ ОБУ ХАВО. (4 СОАТ)

Ҳаракати пиёдагардон дар шароити номусоидии обу ҳаво. Тасмачаҳои нургардон ва вазифаи онҳо. Риояи қоидаҳои ҳаракат хангоми номусоидии обу ҳаво.

ИНТИҚОЛИ (КАШОНИДАНИ) МАКТАББАЧАГОН. (2 СОАТ)

Интиқоли хонандагон бо воситаҳои нақлиёт. Қоидаҳои савор шудан ба воситаи нақлиёт. Тарзи рафтори онҳо хангоми нишастан дар воситаи нақлиёт.

АЛОМАТҲОИ РОҲ. (4 СОАТ)

Дарсҳои амалӣ. Вобаста ба шароит ташкил намудани сайругашти хонандагон дар кӯча бо мақсади шинос шудан ва аз худ намудани аломатҳои роҳ.